

SBÍRKA ZÁKONŮ

ČESKÁ REPUBLIKA

Částka 28

Rozeslána dne 23. února 2001

Cena Kč 20,40

O B S A H:

72. Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí, kterou se mění vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
73. Vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí, kterou se mění vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 82/1993 Sb., o úhradách za pobyt v zařízeních sociální péče, ve znění pozdějších předpisů
74. Vyhláška Českého báňského úřadu, kterou se mění vyhláška Českého báňského úřadu č. 340/1992 Sb., o požadavcích na kvalifikaci a odbornou způsobilost a o ověřování odborné způsobilosti pracovníků k hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem a o změně některých předpisů vydaných Českým báňským úřadem k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu při hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem, ve znění vyhlášky č. 239/1998 Sb.
75. Vyhláška Českého báňského úřadu, kterou se stanoví báňsko-technické podmínky pro zřizování, využití a ochranu důlních děl vybraných pro využití při krizových situacích pro uplatňování preventivních, technických a bezpečnostních opatření a provádění kontrol
76. Vyhláška České národní banky o vydání zlatých mincí „Románský sloh – rotunda ve Znojmě“ po 2 000 Kč
77. Nález Ústavního soudu ze dne 31. ledna 2001 ve věci návrhu na zrušení § 44 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
78. Nález Ústavního soudu ze dne 10. ledna 2001 ve věci návrhu na vyslovení protiústavnosti § 18a odst. 1 písm. c), § 18a odst. 2 písm. b) věty za středníkem a § 18a odst. 3 zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění zákona č. 304/1997 Sb.

Opatření ústředních orgánů

9. Oznámení Ministerstva práce a sociálních věcí o uložení kolektivních smluv vyššího stupně

72

VYHLÁŠKA

Ministerstva práce a sociálních věcí

ze dne 1. února 2001,

kteřou se mění vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky č. 182/1991 Sb., kteřou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

Ministerstvo práce a sociálních věcí stanoví podle § 58 písm. a) a d) zákona č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 144/1991 Sb. a zákona č. 582/1991 Sb., a podle § 177a odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 37/1993 Sb. a zákona č. 307/1993 Sb.:

Čl. I

Vyhláška č. 182/1991 Sb., kteřou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady

o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 482/1991 Sb., zákona č. 582/1991 Sb., vyhlášky č. 28/1993 Sb., vyhlášky č. 137/1994 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 72/1995 Sb., vyhlášky č. 206/1995 Sb., vyhlášky č. 264/1996 Sb., vyhlášky č. 138/1997 Sb., vyhlášky č. 139/1998 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 312/1998 Sb., vyhlášky č. 320/1999 Sb. a vyhlášky č. 73/2000 Sb., se mění takto:

1. Příloha č. 1 zní:„Příloha č. 1 k vyhlášce č. 182/1991 Sb.

Úhrada za úkony pečovatelské služby

- a) úhrada za úkony v rodinách s dětmi
- b) úhrada za úkony pro těžce zdravotně postižené občany a staré občany

Nejvyšší částka v Kč

a) b)

Úkony, kterými jsou zabezpečovány nezbytné životní potřeby

	a)	b)
1. celková koupel včetně umytí vlasů v domácnosti příjemce	0	0
2. celková koupel včetně umytí vlasů ve středisku osobní hygieny	0	0

Další úkony

3. běžné úkony osobní hygieny, pomoc při oblékání, pomoc při přesunu na vozík nebo na lůžko, pomoc při použití WC	25/úkon, denně	25/úkon, denně
4. jednoduché ošetrovatelské úkony	15/denně	15/denně
5. donáška nebo dovoz oběda nebo jiného teplého jídla, pomoc při podávání jídla a pití	17/úkon, denně	17/úkon, denně
6. donáška uhlí a dřeva – za každých 15 kg, štípání a skládání dřeva – za každých 15 kg	25/úkon, denně	25/úkon, denně
7. nákupy, nutné pochůzky	30/úkon, denně	30/úkon, denně
8. donáška vody, topení v kamnech a vynesení popela, čištění kamen	20/úkon, denně	20/úkon, denně
9. práce spojené s udržováním domácnosti	60/hod.	60/hod.
10. příprava a uvaření snídaně nebo oběda, popřípadě svačiny nebo večeře	40/hod.	40/hod.
11. doprovod na vyšetření, doprovod dětí do předškolního zařízení, školy nebo školského zařízení, doprovod do zaměstnání, doprovod při krátkodobém pobytu mimo domov, pomoc při denních kulturních, zájmových, vzdělávacích nebo pracovních aktivitách	45/hod.	45/hod.

12. praní drobného osobního prádla, včetně pracích prostředků, žehlení a případně drobné úpravy	50/kg	50/kg
13. výchovná práce s dětmi	50/hod.	neposkytuje se
14. dohled nad těžce zdravotně postiženým dítětem od 6 do 22 hodin	45/hod.	neposkytuje se
15. ošetření nohou (pedikura), masáž, vodová ondulace, zástřih vlasů	neposkytuje se	80/úkon
16. průvodcovská služba pro úplně nebo prakticky nevidomé na lékařské vyšetření, při vyřizování úředních záležitostí	40/hod.	40/hod.
17. tlumočnická služba pro neslyšící při návštěvě lékaře, při vyřizování úředních záležitostí	neposkytuje se	80/hod.
18. dohled nad dospělým občanem od 6 do 22 hodin	neposkytuje se	50/hod.
19. noční služba od 22 do 6 hodin		
a) spojená s možností spánku	90/úkon	90/úkon
b) spojená s prováděním jednoduchých ošetrovatelských úkonů	150/úkon	150/úkon
20. mimořádné úkony		
a) praní velkého prádla, prádla značně znečištěného ve středisku osobní hygieny nebo v prádelně pečovatelské služby včetně pracích prostředků a jeho vyžehlení, případně drobných úprav	90/kg	90/kg
b) velký úklid bytu, úklid po malování, mytí oken, mytí společných prostor domu apod.	100/hod.	100/hod.“.

2. Příloha č. 6 zní:

„Příloha č. 6 k vyhlášce č. 182/1991 Sb.

Úhrady za další služby poskytované v domovech – penzionech pro důchodce

Druh služby	Výše úhrady
I. a) Stravování	podle vyhlášky č. 83/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
b) donáška nebo dovoz oběda nebo jiného teplého jídla	až 17 Kč/úkon, denně
II. Praní a žehlení	
a) v zařízení sociální péče	ve výši průměrných skutečných nákladů stanovených jedenkrát za rok
b) v jiném zařízení	ve výši, kterou toto zařízení požaduje
Za poskytnutí této služby se považuje i použití automatické pračky, je-li ve vybavení ústavu, včetně pracích prostředků. Za zprostředkování této služby a za dopravu prádla se úhrada nepožaduje.	
III. a) Nákupy, nutné pochůzky	až 30 Kč/úkon, denně
b) doprovod na lékařské vyšetření, při vyřizování úředních záležitostí apod.	až 45 Kč/hod.
IV. Úklid	podle velikosti a vybavení obytné jednotky a obtížnosti úklidu až 60 Kč/hod.“.

Čl. II

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. března 2001.

Ministr:

PhDr. Špidla v. r.

73

VYHLÁŠKA

Ministerstva práce a sociálních věcí

ze dne 1. února 2001,

kterou se mění vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 82/1993 Sb., o úhradách za pobyt v zařízeních sociální péče, ve znění pozdějších předpisů

Ministerstvo práce a sociálních věcí stanoví podle § 58 písm. c) zákona č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 144/1991 Sb. a zákona č. 582/1991 Sb., a podle § 177a odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 37/1993 Sb. a zákona č. 307/1993 Sb.:

Čl. I

Vyhláška č. 82/1993 Sb., o úhradách za pobyt v zařízeních sociální péče, ve znění vyhlášky č. 138/1994 Sb., vyhlášky č. 146/1995 Sb., vyhlášky č. 66/1996 Sb., vyhlášky č. 262/1996 Sb., vyhlášky č. 205/1997 Sb., vyhlášky č. 145/1998 Sb. a vyhlášky č. 172/1999 Sb., se mění takto:

1. V § 1 odst. 1 písm. b) se částka „36 Kč“ nahrazuje částkou „44 Kč“, částka „43 Kč“ se nahrazuje částkou „51 Kč“ a částka „55 Kč“ se nahrazuje částkou „63 Kč“.

2. V § 1 odst. 1 písm. c) se částka „50 Kč“ nahrazuje částkou „54 Kč“ a částka „28 Kč“ se nahrazuje částkou „32 Kč“.

3. V § 18 odst. 3 větě druhé a třetí se částka „240 Kč“ nahrazuje částkou „290 Kč“, ve větě druhé se částka „130 Kč“ nahrazuje částkou „160 Kč“ a ve větě čtvrté se částka „105 Kč“ nahrazuje částkou „125 Kč“.

4. V § 18 odst. 5 se částka „80 Kč“ nahrazuje částkou „96 Kč“.

5. V § 18 odst. 9 se částka „230 Kč“ nahrazuje částkou „276 Kč“.

6. V § 18 odst. 10 se částka „10 Kč“ nahrazuje částkou „12 Kč“.

7. V § 18 odst. 11 větě druhé se částka „60 Kč“ nahrazuje částkou „72 Kč“.

8. V § 18 odst. 12 se částka „60 Kč“ nahrazuje částkou „72 Kč“ a částka „50 Kč“ se nahrazuje částkou „60 Kč“.

Čl. II

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. března 2001.

Ministr:

PhDr. Špidla v. r.

74

VYHLÁŠKA

Českého báňského úřadu

ze dne 23. ledna 2001,

kteřou se mění vyhláška Českého báňského úřadu č. 340/1992 Sb., o požadavcích na kvalifikaci a odbornou způsobilost a o ověřování odborné způsobilosti pracovníků k hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem a o změně některých předpisů vydaných Českým báňským úřadem k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu při hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem, ve znění vyhlášky č. 239/1998 Sb.

Český báňský úřad stanoví podle § 5 odst. 3 zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění zákona č. 542/1991 Sb.:

Čl. I

Vyhláška č. 340/1992 Sb., o požadavcích na kvalifikaci a odbornou způsobilost a o ověřování odborné způsobilosti pracovníků k hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem a o změně některých předpisů vydaných Českým báňským úřadem k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu při hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem, ve znění vyhlášky č. 239/1998 Sb., se mění takto:

1. V § 1 odst. 5 se za slova „jeden rok“ vkládají slova „nebo vyšší odborné vzdělání příslušného směru a praxi v příslušném oboru dva roky“.

2. V § 1 odst. 6 a 7 se za slova „dva roky“ vkládají slova „nebo vyšší odborné vzdělání příslušného směru a praxi v příslušném oboru tři roky“.

3. V § 1 odst. 8 se za slova „jeden rok“ vkládají slova „nebo vyšší odborné vzdělání příslušného směru a praxi v příslušném oboru tři roky“.

4. V § 1 odst. 10 se za slova „jeden rok“ vkládají

slova „nebo vyšší odborné vzdělání příslušného směru a praxi v příslušném oboru dva roky“.

5. V § 3 odst. 1 se písmeno f) zrušuje.

6. V § 4 odstavec 1 zní:

„(1) Pokud zvláštní předpis⁷⁾ nestanoví jinak, ověřuje odbornou způsobilost závodních dolů a závodních lomů s roční těžbou užitkového nerostu vyšší než 500 tisíc tun zkouškou komise jmenovaná předsedou Českého báňského úřadu; zkouška je písemná a ústní.“.

7. V § 5 odst. 2 se slova „deset let“ nahrazují slovy „pět let“.

8. V § 5 odstavec 3 zní:

„(3) Platnost osvědčení lze prodloužit i opakovaně, vždy však nejvýše na pět let, a to za předpokladu, že žadatel o prodloužení požádá a prokáže, že v průběhu posledních pěti let alespoň tři roky vykonával příslušnou činnost.“.

9. V § 7 odst. 1 se za slova „Každý pracovník,“ vkládají slova „s výjimkou odborného znalce,“.

Čl. II

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. března 2001.

Předseda:

prof. JUDr. Ing. Makarius, CSc. v. r.

75

VYHLÁŠKA

Českého báňského úřadu

ze dne 24. ledna 2001,

kteřou se stanoví báňsko-technické podmínky pro zřizování, využití a ochranu důlních děl vybraných pro využití při krizových situacích pro uplatňování preventivních, technických a bezpečnostních opatření a provádění kontrol

Český báňský úřad stanoví podle § 40 odst. 3 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), k provedení § 9 odst. 3 písm. b):

§ 1

Rozsah platnosti

Vyhláška se vztahuje na podzemní prostory vytvořené pro plnění úkolů vyplývajících z krizového zákona, na důlní díla a podzemní prostory původně zřízené k jinému účelu a následně vybrané pro využití při krizových situacích, např. na důlní díla průzkumná, přípravná a otvírková, kolektory, tunely a podzemní provozovny a na příslušné části jeskyní vybraných k tomuto účelu, (dále jen „zvláštní důlní díla“).¹⁾

§ 2

Využití zvláštních důlních děl

(1) Zvláštní důlní díla musí být vybrána tak, aby svým umístěním a provedením zajišťovala ochranu osob před možným nebozpečím ohrožení života, např. vlivem živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie.

(2) Pro krizové situace lze v případě nebezpečí z prodlení využít rovněž důlní díla vybudovaná v rámci hornické činnosti nebo činnosti prováděné hornickým způsobem. Tato důlní díla musí splňovat bezpečnostní požadavky uvedené v § 5 odst. 1 až 6.

§ 3

Zřizování zvláštních důlních děl a jejich udržování v bezpečném stavu

Na zřizování zvláštních důlních děl určených pro využití při krizových situacích se vztahují obecné

předpisy pro zřizování důlních děl²⁾ a zvláštní předpisy.³⁾

§ 4

Zajištění ústí zvláštních důlních děl

Ústí zvláštního důlního díla na povrch musí být provedeno tak, aby odolalo živelní pohromě, ekologické nebo průmyslové havárii, kterou lze předpokládat, nebo takovému narušení veřejného pořádku, které by ohrozilo bezpečnost osob nacházejících se ve zvláštním důlním díle. V případě, že je ústí zajištěno dveřmi, musí tyto dveře odpovídat požadavkům § 5 odst. 8 věty první.

§ 5

Bezpečnostní požadavky na zvláštní důlní díla

(1) Zvláštní důlní dílo musí mít úklon od vodorovné roviny menší než 20°. Pro účely větrání a jako úniková cesta mohou být vybrána důlní díla s úklonem větším.

(2) Zvláštní důlní dílo nesmí být ohroženo průvaly vod a bahnin, náhlým zaplynováním, výbuchy plynů, průtržemi hornin, uhlí a plynů ani důlními otrěsy.

(3) Výztuž zvláštního důlního díla včetně případného pažení musí být nehořlavá a musí bezpečně odolat předpokládaným horským tlakům. Volné prostory za výztuží lze vyplnit pouze nehořlavým materiálem.

(4) Zvláštní důlní dílo musí být nepřetržitě větráno tak, aby obsah škodlivin v ovzduší nepřekročil

¹⁾ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

²⁾ Například zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 55/1996 Sb., o požadavcích k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu při činnosti prováděné hornickým způsobem v podzemí, ve znění vyhlášky č. 238/1998 Sb.

³⁾ Například zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

hodnoty stanovené zvláštním předpisem.⁴⁾ Ve zvláštním důlním díle, kde nelze vyloučit výskyt metanu, musí být větrání zajištěno tak, aby koncentrace metanu v ovzduší nepřekročila 1 %.

(5) Zvláštní důlní dílo musí být odvodněno. V případě, kdy lze očekávat zvýšené přítoky vody do zvláštního důlního díla, musí být k dispozici dostatečně dimenzované čerpací zařízení a musí být instalováno potrubí pro čerpání vody.

(6) Podlaha zvláštního důlního díla musí být odvodněna a bez nerovností a překážek a zhotovena z materiálu, který zajišťuje bezpečnou chůzi.

(7) Zvláštní důlní dílo včetně únikové cesty musí být v celé délce osvětleno. Kromě toho musí být v tomto důlním díle instalována svítidla nouzového osvětlení. Pro osvětlení musí být zajištěn nezávislý zdroj energie nejméně na 72 hodin provozu nouzového osvětlení.

(8) Vstupní dveře do zvláštního důlního díla musí být konstruovány tak, aby odolaly účinkům, proti nimž mají poskytovat ochranu nebo proti nimž má být zvláštní důlní dílo chráněno. Vstup do zvláštního důlního díla musí být chráněn vždy dvojicí vstupních dveří, které se otevírají proti sobě. Dveře musí být nejméně v takové vzájemné vzdálenosti, aby při průchodu s nosítky byly vždy jedny uzavřeny.

(9) Podzemní přístupové cesty k zvláštnímu důlnímu dílu nebo únikové cesty z něho musí odpovídat požadavkům odstavců 1 až 6.

(10) Zvláštní důlní dílo musí být trvale stavebně odděleno od ostatních důlních děl, podzemních prostor, popřípadě zpřístupněných částí jeskyní.

(11) Ve zvláštním důlním díle a přístupových cestách k němu musí být zajištěno pro dobu krizové situace nepřetržitě měření koncentrací CO₂ a CO, popřípadě metanu a jiných škodlivých plynů, jejichž výskyt lze předpokládat. Měřiče, popřípadě čidla musí být umístěny v místech, kde lze výskyt škodlivých plynů předpokládat.

§ 6

Kontroly zvláštních důlních děl

Technický stav zvláštního důlního díla musí být prověřen nejméně jednou za půl roku. Při této prohlídce se kontroluje především složení důlního ovzduší z hlediska výskytu CO₂ a CO, popřípadě metanu a jiných škodlivých plynů, stav důlní výztuže, stav objektů oddělovacích důlní dílo od ostatních podzemních prostor a funkčnost vstupních dveří, osvětlení včetně nezávislého zdroje energie, a je-li jím zvláštní důlní dílo vybaveno, také čerpacího systému. O výsledcích prohlídek se provede záznam, který musí být uchovávan po dobu nejméně 3 let.

§ 7

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

Předseda:

prof. JUDr. Ing. Makarius, CSc. v. r.

⁴⁾ Směrnice Ministerstva zdravotnictví ČSR – hlavní hygienik ČSR (čj. HEM – 340.2 – 30. 9. 78 ze dne 11. května 1978) o hygienických požadavcích na pracovní prostředí, ve znění směrnice čj. HEM – 340.2 – 21. 3. 85 a výnosu čj. 340.2 – 13. 10. 88.

76

VYHLÁŠKA

České národní banky

ze dne 30. ledna 2001

o vydání zlatých mincí „Románský sloh – rotunda ve Znojmě“ po 2 000 Kč

Česká národní banka stanoví podle § 22 písm. a) zákona České národní rady č. 6/1993 Sb., o České národní bance:

§ 1

(1) Dnem 21. března 2001 se v rámci cyklu „Deset století architektury“ vydávají zlaté mince „Románský sloh – rotunda ve Znojmě“ po 2 000 Kč (dále jen „mince“).

(2) Mince se vydává v běžném provedení a ve zvláštním provedení určeném pro sběratelské účely s leštěným polem mince a matovým reliéfem (dále jen „zvláštní provedení“).

(3) Mince se razí ze zlata o ryzosti 999,9. Hmotnost mince je 6,22 g, její průměr 20 mm a síla 1,4 mm. Hrana mince v běžném provedení je vroubkovaná, hrana mince ve zvláštním provedení je hladká. Při ražbě mince v běžném i zvláštním provedení je povolena odchylka v průměru 0,1 mm a v síle 0,15 mm. V hmotnosti je povolena odchylka nahoru 0,062 g a v ryzosti zlata odchylka nahoru 0,01 %.

§ 2

(1) Na lícni straně je v horní polovině mince volná kompozice stylizovaných heraldických zvířat z velkého státního znaku České republiky. Český lev je uprostřed mezi slezskou orlicí (vlevo) a moravskou orlicí (vpravo) a je položen výše než obě orlice. Pod

ním je umístěn současný znak města Znojma. Název státu „ČESKÁ REPUBLIKA“ je v jednom řádku pod znakem Znojma. Pod názvem státu je ve dvou řádcích označení nominální hodnoty mince se zkratkou peněžní jednotky „2000 Kč“ a pod ním značka mincovny, která minci razila. V opisu při okrajích mince je text „DESET STOLETÍ ARCHITEKTURY“ doplněný drobným ornamentem. Jednotlivá slova opisu i ornament jsou vzájemně odděleny tečkami.

(2) Na rubové straně je na pozadí v levé části mince umístěna znojmská rotunda. V popředí mince je postava Přemysla Oráče s orajíci volky, ztvárněná na motivy fresky ze stěny lodi rotundy ve Znojmě s tématem uvedení Přemysla Oráče na knížecí stolec poselstvem kněžny Libuše. V pozadí při levé spodní straně mince doplňuje hlavní motiv stylizovaná rozkvétající otka, přes kterou je položen letopočet „2001“ označující ročník ražby mince. Při pravém a spodním okraji mince je neuzavřený opis „ROMÁNSKÝ SLOH“, při levém a horním okraji mince rovněž neuzavřený opis „ZNOJMO-ROTUNDA“. Autorem návrhu mince je akademický sochař Jiří Harcuba. Iniciala jeho příjmení „H“ je umístěna při pravém horním okraji mince mezi oběma opisy.

§ 3

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 15. března 2001.

Guvernér:

doc. Ing. Tůma, CSc. v. r.

77

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem České republiky

Ústavní soud rozhodl dne 31. ledna 2001 v plénu o návrhu na zrušení § 44 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů,

takto:

Ustanovení § 44 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, se zrušuje dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů.

Odůvodnění

I.

Krajský soud v Praze svým usnesením v trestní věci obžalovaného L. Š. nepřipustil podle § 44 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), účast poškozených – Komerční banky, Banky Bohemia, M. Č., Ing. R. V. a stěžovatelky N. K. – u hlavního líčení.

V odůvodnění tohoto usnesení Krajský soud v Praze zejména uvedl, že Krajský státní zástupce v Praze podal na L. Š. obžalobu pro čtyři trestné činy podvodu podle § 250 odst. 1 a 4 trestního zákona, jichž se měl dopustit – mimo jiné – tím, že si od stěžovatelky dne 25. 3. 1993 vypůjčil částku 25 000 Kč proti slibu zajistit půjčku zastavením z ní pořízených pozemků v katastrálním území Karlovy Vary. Tuto půjčku však nezajistil a pozemky dal posléze do zástavy Agrobance, a. s. Příbram k zajištění dalších úvěrů.

Protože však usnesením Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 8. 11. 1996 sp. zn. 92 K 39/96 ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 4. 1997 sp. zn. 4 Ko 396/96 byl na majetek dlužníka L. Š. prohlášen konkurz a v konkurzním řízení své pohledávky v postavení konkurzních věřitelů přihlásili všichni uvedení poškození, nepřipustil Krajský soud v Praze jejich účast u hlavního líčení s ohledem na § 14 zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů. [Pozn.: z ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) tohoto zákona o prohlášení konkurzu plyne – mimo jiné – že řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do konkurzní podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, jejichž účastníkem je úpadce, se přerušují, ledaže jde o trestní řízení, „v němž však nelze rozhodnout o náhradě škody“].

II.

V ústavní stížnosti proti uvedenému usnesení stěžovatelka zejména namítla, že jí byla porušena její ústavní práva vyplývající z čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a z čl. 1 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“). K protiústavnosti prý došlo „v důsledku ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu“, které je s uvedenými ustanoveními Listiny a Ústavy v rozporu.

Stěžovatelka v první řadě poukázala na ustanovení § 43 odst. 1 trestního řádu, podle něhož ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit. Podle odstavce 2 téhož ustanovení je poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu. Podle (napadeného) ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu v řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu rozhodne o účasti poškozeného soud podle povahy projednávané věci.

Z žádného ustanovení trestního řádu prý nelze zjistit, proč zákon „umožňuje soudu ve věcech náležejících do příslušnosti krajského soudu libovolným a nepřezkoumatelným způsobem rozhodovat o tom, zda připustí, či nepřipustí účast poškozeného v trestním řízení, což se děje bez předem stanovených jakýchkoliv kritérií pro takové rozhodnutí, navíc bez možnosti opravného prostředku“ (§ 141 odst. 2 trestního řádu). Stěžovatelka v napadeném ustanovení spatřuje i určitou nekonzistentnost, neboť možnost nepřipustit účast poškozeného se týká toliko řízení před krajským soudem po podání obžaloby, zatím co do podání obžaloby nelze práva poškozeného omezovat.

Stěžovatelka připouští, že podle § 14 odst. 1 písm. c) zákona o konkurzu a vyrovnání (pozn.: jehož se krajský soud v napadeném usnesení dovolal) po prohlášení konkurzu nelze v trestním řízení rozhodnout o ná-

hradě škody, nicméně „toto omezení se nijak nedotýká ostatních práv poškozeného podle § 43 odst. 1 trestního řádu, která takovým rozhodnutím zůstávají nedotčena“. Práva podle tohoto ustanovení totiž přísluší každému poškozenému bez ohledu na to, zda může uplatňovat nárok na náhradu škody. I když tedy poškozený neučiní návrh na náhradu škody, musí mu být soudem poskytnuta plná procesní možnost (srov. Sborník NS č. II/62, R 8/74 Sb. tr. r.).

Napadené usnesení krajského soudu prý neobsahuje žádné přesvědčivé důvody, pro které by poškození v souzené věci nemohli vykonávat práva uvedená v ustanovení § 43 odst. 1 trestního řádu, a to navíc za situace, kdy zákon toto rozhodnutí vylučuje z možnosti přezkumu soudem vyššího stupně na základě řádného opravného prostředku.

Proto stěžovatelka navrhla, aby uvedené usnesení Krajského soudu v Praze bylo zrušeno, a současně navrhla i zrušení § 44 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

III.

Podle § 74 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, může být spolu s ústavní stížností podán návrh na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu anebo jejich jednotlivých ustanovení, jejichž uplatněním nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti, jestliže podle tvrzení stěžovatele jsou v rozporu s ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvou podle čl. 10 Ústavy, popř. se zákonem, jedná-li se o jiný právní předpis.

Vzhledem k tomu, že stěžovatelka spolu s ústavní stížností podala podle tohoto zákonného ustanovení i návrh na zrušení ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu a že uplatněním tohoto ustanovení nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti, Ústavní soud podle § 78 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb. řízení o ústavní stížnosti přerušil a návrh na zrušení tohoto ustanovení zákona postoupil plénu Ústavního soudu k rozhodnutí podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy.

IV.

K návrhu na zrušení zákonného ustanovení se vyjádřil účastník řízení, jímž je podle § 69 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, která uvedla, že podle § 44 odst. 2 trestního řádu by krajský soud – v praxi – neměl připustit poškozeného k řízení jen z důležitého důvodu, např. je-li to nutné v zájmu ochrany utajovaných skutečností nebo jedná-li se o věc, v níž mohou být stovky nebo tisíce poškozených, a jestliže by respektování všech procesních práv poškozených mohlo nepřiměřeně ztížit nebo až zmařit průběh celého trestního řízení. Určitých problémů s aplikací uvedeného ustanovení v praxi si je prý vědoma i vláda, neboť ve svém návrhu novely trestního řádu navrhla, aby bylo zrušeno omezení vztahující se k účasti poškozeného ve věcech projednávaných v prvním stupni krajským soudem. Podle tohoto návrhu by o uvedeném omezení mohlo být rozhodnuto pouze v řízeních s mimořádně vysokým počtem poškozených, kde by tito poškození mohli svá práva vykonávat pouze prostřednictvím omezeného počtu společných zmocněnců. Proto Poslanecká sněmovna připouští, že napadené ustanovení „vyžaduje určité změny“, jež by však měly být eventuálně provedeny až v návaznosti na přijetí odpovídající nové právní úpravy této problematiky.

Ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu bylo podle sdělení Poslanecké sněmovny schváleno potřebnou většinou poslanců zákonodárského sboru, zákon byl podepsán příslušnými ústavními činiteli a byl řádně vyhlášen ve Sbírce zákonů.

Závěrem Poslanecká sněmovna uvádí, že je na Ústavním soudu, aby v souvislosti s podaným návrhem na zrušení uvedeného ustanovení posoudil jeho ústavnost a vydal o tom příslušné rozhodnutí.

Podle § 48 odst. 2 a § 49 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb. požádal Ústavní soud o vyjádření k návrhu Ministerstvo spravedlnosti – legislativní odbor. Ministerstvo uvedlo, že stěžovatelka svůj návrh na zrušení § 44 odst. 2 trestního řádu blíže nezdůvodnila, takže prý „lze na toto obecné tvrzení reagovat pouze tak, že § 44 odst. 2 trestního řádu není s uvedenými články Listiny v rozporu a neodporuje tak ani čl. 1 Ústavy“. Adhezní řízení je součástí trestního řízení a projednává se v něm nárok poškozeného proti obžalovanému na náhradu škody způsobené trestným činem. Podstata adhezního řízení spočívá v tom, že poškozený může uplatňovat své nároky na náhradu škody v trestním řízení a soud může tento nárok přiznat nebo poškozeného odkázat na řízení ve věcech občanskoprávních, nikoliv však nárok zamítnout. Jestliže tedy soud podle § 44 odst. 2 trestního řádu rozhodne o účasti poškozeného záporně, nemůže sice poškozený již v dalším řízení vystupovat jako strana, nijak mu to však nebrání v uplatnění nároku na náhradu škody v občanskoprávním nebo jiném řízení. Poškozenému je při tom stále v plné míře zachováno právo domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu podle čl. 36 Listiny a je zachována rovněž rovnost účastníků řízení (čl. 37 odst. 3 Listiny)

a zásada veřejnosti (čl. 38 odst. 2 Listiny). Proto se Ministerstvo spravedlnosti domnívá, že návrh na zrušení § 44 odst. 2 trestního řádu není důvodný.

V.

Ještě předtím, než se Ústavní soud zabýval podaným návrhem meritorně, se zaměřil na otázku, zda jsou pro to dány všechny předpoklady po stránce formální.

Ústavní soud shledal, že v daném případě byl dán důvod k zahájení řízení o tzv. konkrétní kontrole norem ve smyslu ustanovení § 64 odst. 1 písm. d) ve spojení s ustanovením § 74 zákona č. 182/1993 Sb., neboť napadené zákonné ustanovení bylo v dané věci obecnými soudy skutečně aplikováno, tedy jeho uplatněním nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti. Ústavní soud dále shledal, že v daném případě byl zákon vydán dříve, než Ústava nabyla účinnosti, a že mu proto nepřísluší přezkoumávat ústavnost procedury jeho vzniku a dodržení normotvorné pravomoci, nýbrž toliko jeho obsahový soulad se soudobým ústavním pořádkem (srov. usnesení Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 5/98 Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, sv. 14, str. 309 nebo nález Ústavního soudu č. 261/2000 Sb.).

VI.

Ústavní soud konstatuje, že mu nic nebrání v meritorním projednání a rozhodnutí věci samé.

1. Navrhovatelka uvádí, že napadené ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu je v rozporu s čl. 36 odst. 1, s čl. 37 odst. 3, s čl. 38 odst. 2 Listiny a s čl. 1 Ústavy.

Článek 36 odst. 1 Listiny stanoví, že každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Článek 37 odst. 3 Listiny stanoví, že všichni účastníci jsou si v řízení rovni. Článek 38 odst. 2 Listiny praví, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem. Článek 1 Ústavy praví, že Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát, založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

Ústavní soud se proto soustředil na otázku, zda napadené ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu není s citovanými ústavními kautelami v rozporu. V souvislosti s tím považoval za nezbytné zabývat se – alespoň v základních rysech – otázkou postavení poškozeného v trestním řízení a smyslem napadeného ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu.

2. A) V tomto směru Ústavní soud v první řadě konstatuje, že napadené ustanovení umožňuje soudu *v řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu* rozhodnout o účasti poškozeného podle povahy projednávané věci. Přitom trestné činy náležející do příslušnosti krajského soudu vymezuje trestní řád (§ 17) jako takové trestné činy, za něž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, anebo za něž lze uložit výjimečný trest. O trestném činu teroru, záškodnictví, sabotáže a o trestných činech podle zákona na ochranu míru koná v prvním stupni řízení krajský soud i tehdy, je-li dolní hranice trestu nižší. Je tedy zřejmé, že řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu se týká těch trestných činů, které je možno charakterizovat vyšším stupněm společenské nebezpečnosti. Proti rozhodnutí o nepřipuštění účasti poškozeného v trestním řízení není přípustná stížnost (srov. § 141 odst. 2 trestního řádu a contrario).

B) Ústavní soud se dále věnoval – se zřetelem na napadené ustanovení trestního řádu – vlastnímu postavení poškozeného v trestním řízení. V tomto směru je určující zejména ustanovení § 43 trestního řádu, jež poškozeného definuje jako osobu, které *bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda*. Poškozený má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit. Poškozený, který má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena, je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu. Navíc trestní stíhání některých taxativně uvedených činů lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného, přičemž souhlas s trestním stíháním může poškozený výslovným prohlášením vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě (§ 163a trestního řádu).

C) Koncepce trestního řízení v České republice tedy – ohledně postavení poškozeného – vychází z toho, že poškozený je samostatnou stranou řízení s poměrně širokými procesními právy (§ 12 odst. 6 trestního řádu). Přitom je třeba mít na zřeteli, že poškozený neztrácí své postavení v trestním řízení tím, že mu byla již škoda plně nahrazena (např. před zahájením trestního stíhání nebo v jeho průběhu), a pojem poškozeného je

proto širší než pojem subjektu adhezního řízení, neboť zahrnuje i takového poškozeného, který není oprávněn uplatnit nárok na náhradu škody v trestním řízení. Přestože tedy adhezní řízení, v němž se projednává nárok poškozeného na náhradu škody, je součástí trestního řízení a splývá s ním (srov. Šámal/Král/Baxa/Púry: *Trestní řád – komentář*, 1. vyd., C. H. Beck, 1995, str. 171 a násl.), je možno učinit dílčí závěr, že *procesní práva poškozeného, jakožto strany trestního řízení, se neredukují toliko na právo na náhradu škody.*

Komentář k napadenému ustanovení trestního řádu uvádí (cit. dílo, str. 185), že důvody umožňující krajskému soudu rozhodnout o nepřipustění poškozených – a tedy i smysl ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu – mohou spočívat např. v tom, že se v řízení projednávají otázky státního tajemství, jedná se o závažnou, složitou a rozsáhlou trestní věc, kde rozhodování o náhradě škody může přesahovat rámec účelu trestního stíhání nebo kde krajský soud může mít potíže s doručováním s ohledem na velký počet poškozených, kteří jsou jako osoby fyzické cizími státními příslušníky nebo cizími právníckými osobami, čímž by mohlo dojít k porušení zásady rychlosti řízení apod.).

2. Na základě uvedených východisek dospěl Ústavní soud k následujícím závěrům.

A) Ústavní soud při svých úvahách vycházel v první řadě ze skutečnosti, že postavení poškozeného je rozdílně upraveno v řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu oproti řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti okresního soudu. Jestliže totiž v prvním případě krajský soud má podle ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu možnost o účasti poškozeného v trestním řízení rozhodnout „podle povahy projednávané věci“, v řízení o trestných činech v kompetenci okresního soudu trestní řád soudu takovouto pravomoc nepřiznává. Rozdílnost postavení poškozeného v řízení před uvedenými soudy – v tomto směru – nepovažuje Ústavní soud za odůvodněnou a smysluplnou, neboť stejně jako v řízení před krajským soudem může také v řízení před soudem okresním dojít např. k tomu, že se v něm projednávají otázky státního tajemství, jedná se o závažnou, složitou a rozsáhlou trestní věc, kde rozhodování o náhradě škody může přesahovat rámec účelu trestního stíhání nebo kde soud může mít potíže při doručování s ohledem na velký počet poškozených, kteří jsou jako osoby fyzické cizími státními příslušníky nebo cizími právníckými osobami, čímž by mohlo dojít k porušení zásady rychlosti řízení apod. Především z tohoto důvodu dospěl Ústavní soud k závěru, že napadené ustanovení je protiústavní, neboť ve svých důsledcích vyvolává neodůvodněnou nerovnost účastníků řízení při uplatňování jejich práv v řízení před okresním a krajským soudem. Tím porušuje čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny ve spojení s čl. 36 odst. 1 Listiny.

B) Ústavní soud dále vycházel z toho, že poškozený je podle právní úpravy trestního řízení České republiky samostatnou stranou řízení s poměrně rozsáhlými procesními právy, jež se neomezují pouze na právo na náhradu škody. Z toho vyplývá, že má právo se trestního řízení účastnit a v jeho rámci uplatňovat procesní práva vymezená trestním řádem. Ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu dává krajskému soudu právo o účasti poškozeného rozhodovat „podle povahy projednávané věci“. Přestože v konkrétním případě jistě může nastat situace, kdy účast poškozeného (poškozených) v trestním řízení skutečně může ohrožovat jeho samotný smysl a vést k negativním důsledkům, není možné – z ústavněprávního hlediska – bez pochybností plně akceptovat takovou zákonnou úpravu, která umožňuje krajskému soudu rozhodnout o nepřipustnosti účasti poškozeného v trestním řízení i v těch případech, kdy jeho účastí žádný z účelů trestního řízení ohrožen být nemůže. Nelze totiž přehlédnout ani skutečnost, že proti usnesení, kterým je krajský soud oprávněn o nepřipustění poškozeného rozhodovat, nelze podat stížnost a toto usnesení je tedy nepřezkoumatelné.

I tato okolnost – podle názoru Ústavního soudu – zakládá protiústavnost napadeného ustanovení trestního řádu.

Jestliže je totiž podle čl. 1 Ústavy Česká republika demokratický právní stát, znamená to – mimo jiné – že její právní řád má odpovídat *principu předvídatelnosti* důsledků právního předpisu a jeho určitosti a srozumitelnosti. Pouze takový zákon, u něhož lze jeho důsledky jasně předvídat, totiž odpovídá uvedenému pojetí demokratického právního státu. V případě ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu však dodržení principu předvídatelnosti zákona není nespochybnitelné, jelikož toto ustanovení umožňuje krajskému soudu rozhodnout o nepřipustění účasti poškozeného v trestním řízení prakticky bez jakýchkoliv blíže specifikovaných kritérií. Možné riziko je umocněno i tím, že příslušné rozhodnutí není přezkoumatelné soudem vyššího stupně. Protiústavnost napadeného ustanovení proto spatřuje Ústavní soud i v tom, že porušuje právo poškozeného (jakožto strany a tedy účastníka trestního řízení) na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Blíže nespecifikovanou možností vyloučení účasti poškozeného v řízení je porušován rovněž ústavní princip rovnosti účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny a ve svých důsledcích také čl. 38 odst. 2 Listiny zaručující každému, aby jeho věc byla projednána v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.

C) Ústavní soud také nemohl přehlédnout (a ve svém vyjádření k návrhu na to ostatně upozorňuje i Poslanecká sněmovna), že i sama vláda České republiky – jsouc si zřejmě vědoma nedostatku ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu – v rámci návrhu novely trestního řádu předložila Poslanecké sněmovně (sněmovní tisk č. 383) nové znění tohoto ustanovení v této dikci: „Je-li počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Rozhodnutí oznámí v řízení před soudem soud a v přípravném řízení státní zástupce poškozeným, kteří již uplatnili nárok na náhradu škody; ostatním poškozeným rozhodnutí oznámí při prvním úkonu trestního řízení, ke kterému se předvolávají nebo o kterém se vyrozumívají. V řízení nesmí vystupovat více než pět společných zmocněnců poškozených. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.“ Je tedy zřejmé, že vláda v citovaném návrhu hodlala odstranit zmíněné ústavněprávní nedostatky dosavadního znění ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu. Ústavní soud, jestliže citované ustanovení shledává protiústavním a z tohoto důvodu je zrušuje, tedy sleduje i legislativní trend v této oblasti. Na tom nemůže nic změnit ani fakt, že vládní návrh Poslanecká sněmovna neschválila.

Z uvedených důvodů Ústavní soud ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu pro jeho rozpor s čl. 1 Ústavy a s čl. 36 odst. 1, s čl. 37 odst. 3 a s čl. 38 odst. 2 Listiny ke dni vyhlášení ve Sbírce zákonů zrušil.

Předseda Ústavního soudu:

JUDr. Kessler v. r.

Podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zaujali k rozhodnutí odlišná stanoviska soudci JUDr. Vlastimil Ševčík a JUDr. Pavel Varvařovský.

78

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem České republiky

Ústavní soud rozhodl dne 10. ledna 2001 v plénu o návrhu Okresního soudu v Karviné na vyslovení protiústavnosti § 18a odst. 1 písm. c), § 18a odst. 2 písm. b) věty za středníkem a § 18a odst. 3 zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění zákona č. 304/1997 Sb.,

takto:

Návrh se zamítá.

Odůvodnění

I.

Dne 29. 6. 2000 obdržel Ústavní soud návrh Okresního soudu v Karviné na zrušení některých ustanovení zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění zákona č. 304/1997 Sb., (dále jen „zákon o silniční dopravě“). Konkrétně se jedná o § 18a odst. 1 písm. c) ve znění: „uložit cestujícímu, který se neprokázal platným jízdním dokladem, zaplatit přírážku nebo vyžadovat od cestujícího osobní údaje potřebné na vymáhání přírážky“, § 18a odst. 2 písm. b) věty za středníkem ve znění: „neprokáže-li se platným jízdním dokladem, zaplatit přírážku nebo se prokázat osobními údaji potřebnými na vymáhání zaplacení přírážky“ a § 18a odst. 3 zákona ve znění: „Výši přírážky stanoví dopravce v přepravních podmínkách. Výše přírážky nesmí přesáhnout částku 1 000 Kč.“ Předseda senátu 27 C jednající za Okresní soud v Karviné Mgr. Milan Pelikán v návrhu uvedl, že žalobou podanou u Okresního soudu v Karviné se žalobce domáhal vydání rozhodnutí, kterým by soud žalovaného zavázal zaplatit žalobci částku ve výši 408 Kč s příslušenstvím. V žalobě bylo tvrzeno, že žalovaný se v Praze dne 26. 6. 1998 na lince č. 113 hromadné dopravy provozované žalobcem nemohl prokázat přepravnímu kontrolorovi platným jízdním dokladem a naplnil tak podmínky pro to, aby na něm žalobce požadoval úhradu částky ve výši 408 Kč. K důkazu byla žalobcem předložena listina označená jako „Hlášení o zjištění totožnosti cestujícího a přestupku proti MPŘ“ č. 2100500, ze které bylo zjištěno, že žalovaný se dne 26. 6. 1998 v 13.50 hodin na lince č. 113 při kontrole v úseku od zastávky Zálesí do zastávky Kačerov neprokázal žádným jízdním dokladem. Listina dále obsahuje údaj o typu přestupku označeného jako „A“, osobní údaje žalovaného, údaj o postihu ve výši 400 Kč, údaj o jízdném ve výši 8 Kč a údaje o kontrolorovi a jeho podpis. Hlášení bylo zpracováno dne 28. 6. 1998.

Při právním posuzování popsaného skutkového stavu Okresní soud v Karviné vycházel zejména z čl. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), § 1 odst. 2, § 2, 3, 488, 760 a 772 občanského zákoníku, § 1, § 2 odst. 2, § 18a odst. 1 písm. c), odst. 2 písm. b) a odst. 3 zákona o silniční dopravě účinného od 1. 4. 1998.

Ve svém návrhu soud uvedl, že podle čl. 1 Listiny lidé jsou svobodní a rovni v důstojnostech i v právech. Tato rovnost v právech je základním právem, které je nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. Listina sice výslovně nestanoví, že se vztahuje i na právnické osoby, soud má však za to, že pokud v občansko-právních vztazích vystupuje právnická osoba, pak se čl. 1 Listiny vztahuje i na vztah vzniklý mezi touto osobou a fyzickou osobou. Čl. 1 Listiny se pak podle názoru soudu přenáší i do normy nižší právní síly, a to do § 2 odst. 2 občanského zákoníku, podle kterého v občanskoprávních vztazích mají účastníci rovné postavení.

Smlouva o přepravě osob podléhá právnímu režimu občanského zákoníku. Podle § 760 smlouvou o přepravě osob vzniká cestujícímu, který za stanovené jízdné použije dopravní prostředek, právo, aby ho dopravce přepravil do místa určení řádně a včas. Cestující vstupem do dopravního prostředku uzavírá s dopravcem konkludentně smlouvu o přepravě. Norma předložená ke zrušení, jejíž ustanovení by v tomto případě soud musel použít, je podle názoru Okresního soudu v Karviné svým charakterem normou veřejnoprávní, nepřipustně zvýhodňující žalobce v poměru soukromoprávním, a tedy je v rozporu s čl. 1 Listiny (a § 2 odst. 2 občanského zákoníku). Jednostranné zvýhodnění na straně dopravce spočívá v možnosti ukládat sankci a stanovit její výši v podobě tzv. přírážky v případě, že se cestující neprokáže platným jízdním dokladem. O uložení sankce a tedy o tom, že byla porušena povinnost, rozhoduje pověřená osoba druhé smluvní strany, té, která by měla být v rámci vzniklého vztahu ve stejném postavení jako strana žalovaná. Na tom dle názoru soudu nemění nic ani odkaz na zvláštní právní předpisy (§ 772 občanského zákoníku). Soud má za to, že v soukromoprávních vztazích jsou účastníci oprávněni sankci za případné porušení smluvní povinnosti mezi sebou sjednat, a to na rozdíl od

veřejnoprávních vztahů, kde sankce jsou k tomu, aby chránily veřejný zájem. Takováto ochrana v uvedeném případě není dle soudu odůvodněná a ani v jiných případech není poskytována podnikajícím právníckým osobám v podobě takto koncipované právní normy.

Právní norma, jejíž zrušení soud navrhl, je – dle jeho názoru – svým obsahem jednoznačně normou veřejnoprávní. Je nepochybné, že stát může zmocnit osobu nestátního charakteru (subjekt soukromého práva) k výkonu veřejné moci v rámci „zbývající veřejné moci“ ke správě veřejných záležitostí, pokud jsou k tomu dány důvody. Soud v daném případě dospěl k závěru, že se jedná o občanskoprávní vztah podléhající institutům občanského zákoníku a jedna či druhá strana je oprávněna se domáhat svých práv (náhrady škody, vydání bezdůvodného obohacení apod.). Možnost uložení přírážky dle uvedených ustanovení zákona není podle názoru soudu normou soukromoprávního charakteru.

Jak dále v návrhu okresní soud uvádí, vycházel při svých úvahách z členění právních vztahů na vztahy soukromoprávní a veřejnoprávní. Předpokladem pro vydání normy zasahující do poměru soukromoprávního je veřejný zájem. Případné sankce budou ukládány pověřenými osobami v rámci procesní úpravy stanovené pro příslušnou část veřejnoprávní odpovědnosti tak, aby byla dodržena řádná ochrana práv subjektu nerovného právního postavení. Podle soudu je třeba zvážit, do jaké míry se jedná o veřejný zájem, zejména za situace, kdy dopravce je za současného stavu techniky schopen zajistit přepravu osob tak, aby předem vyloučil osoby bez platné jízdenky.

Jak soud uvádí v návrhu, usnesením ze dne 24. 11. 1999 sp. zn. 27 C 186/99 ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 3. 2000 sp. zn. 13 Co 297/2000 řízení podle § 109 odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu přerušil a v souladu s § 64 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, předkládá Ústavnímu soudu návrh na zrušení jednotlivých ustanovení zákona, neboť je přesvědčen, že jsou v rozporu s čl. 1 Listiny.

II.

Po přezkoumání formálních náležitostí návrhu byl návrh v souladu s § 69 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zaslán Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky s výzvou k písemnému vyjádření.

Poslanecká sněmovna ve svém vyjádření uvedla, že povinnosti, které zákon o silniční dopravě přiznává v § 18a jedné ze stran smlouvy o přepravě osob, jsou opřeny o čl. 4 odst. 1 Listiny, který stanoví, že povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních lidských práv a svobod. Listina ani Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) přitom nestanoví, že by se povinnosti uložené po splnění uvedených podmínek nemohly aplikovat v oblasti aktů povahy soukromoprávní nebo naopak, že by povinnosti stanovené zákonem mohly být aplikovány jen ve vztazích čistě veřejnoprávních. Právní vztahy vznikající v jednotlivých druzích dopravy jsou již tradičně upravovány zákony a podzákonými právními předpisy jak z oblasti práva soukromého, tak práva veřejného, a tato skutečnost se projevuje i ve smluvních vztazích o přepravě osob, zvířat nebo věcí. Z povahy dopravy totiž vyplývá, že jedna ze smluvních stran, kterou je dopravce, je pokáždě vybavena větším množstvím oprávnění než strana druhá. To je důsledkem potřeby zajistit především bezpečnost provozu, a tím i přepravy, a rovněž potřeby ochránit další veřejné zájmy, které s dopravou a přepravou souvisejí.

Proti pojmání smluv uzavíraných ve veřejné autobusové linkové dopravě osob jako vztahů čistě soukromoprávních dále hovoří skutečnost, že přepravní služby jsou jednotlivými dopravci poskytovány v režimu závazků veřejné služby k zajištění základní dopravní obslužnosti (§ 19, 19a, 19b zákona o silniční dopravě) nebo ostatní dopravní obslužnosti (§ 19c zákona o silniční dopravě), který se odehrává na základě objednávky a dotace státu nebo orgánu územní samosprávy. Smluvní přepravní vztah se tedy děje za spoluúčasti některého veřejného rozpočtu, čímž se do něj dostává výrazný a zcela zřetelný veřejnoprávní prvek, a je tudíž pochopitelné, že v této situaci právní řád obsahuje právní instituty, kterými lze chránit hospodaření dopravců před zcela běžným jevem, jakým je neplacení jízdného cestujícími. Celý model závazků veřejné služby je podle názoru Poslanecké sněmovny kompatibilní s komunitárním právem, konkrétně pak s nařízením Rady č. 1191/69 EHS o akcích členských států vztahujících se k závazkům vyplývajícím z koncepce veřejné služby v železniční, silniční a vnitrozemské vodní dopravě, ve znění nařízení Rady č. 1893/91 EHS. Ve svém vyjádření předseda Poslanecké sněmovny dále upozorňuje, že § 18a zákona o silniční dopravě, jenž je návrhem Okresního soudu v Karvině napaden, byl již předmětem další novelizace, a to zákonem č. 150/2000 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 7. 2000. Zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, a jeho novelizace provedené zákony č. 38/1995 Sb., č. 304/1997 Sb. a č. 150/2000 Sb. byly schváleny potřebnou většinou poslanců Poslanecké sněmovny, podepsány příslušnými ústavními činiteli a řádně vyhlášeny ve Sbírce zákonů.

Senát ve svém vyjádření k návrhu uvedl, že návrh zákona, kterým se mění a doplňuje zákon č. 111/1994 Sb.,

o silniční dopravě, ve znění zákona č. 38/1995 Sb., předložila k projednání Parlamentu České republiky vláda a po jeho schválení Poslaneckou Sněmovnou byl postoupen Senátu. Jedním z hlavních důvodů předložení tohoto návrhu zákona byl podle předkladatele i záměr blíže upravit vztahy mezi cestujícím a dopravcem ve veřejné linkové dopravě. Zákon zejména nově zakotvil oprávnění pověřených osob dopravce vůči cestujícím včetně oprávnění ve stanovených případech cestujícího z přepravy vyloučit, uložit mu zaplacení zvýšeného tarifu nebo vyžadovat od něho osobní údaje potřebné na vymáhání zvýšeného tarifu. Senát návrh zákona projednal na své 9. schůzi dne 13. 11. 1997 a schválil jej ve znění postoupeném Poslaneckou sněmovnou. Ze 65 přítomných senátorů a senátorek se pro vyslovilo 64, proti nebyl nikdo.

K námitkám navrhovatele týkajícím se napadených ustanovení zákona Senát uvedl, že dopravu občanů prostředky městské hromadné dopravy je možno charakterizovat jako službu, v jejímž rámci je na straně dopravního podniku nabízeno zajištění dopravy po stanovené trase a na straně druhé je občanem tato nabídka akceptována, a to ve formě konkludentního jednání spočívajícího v nastoupení do příslušného dopravního prostředku. Tím, že cestující nastoupí do prostředku městské hromadné dopravy, konkludentně přistupuje na celý rozsah poskytované služby, včetně ceny za přepravu. Mlčky však přistupuje i na vedlejší ujednání této smlouvy, a to na závazek mít při sobě platnou jízdenku a předložit ji ke kontrole oprávněné osobě dopravce. Všechny tyto podrobnosti smlouvy musí být uvedeny v přepravních podmínkách dopravce, které jsou vydány na základě a v souladu se zákonem o silniční dopravě, případně jeho prováděcích předpisy. Možnost zavést konkrétní přírážku k tarifu v případě nezaplacení jízdného a její konkretizaci v přepravních podmínkách lze považovat za druh smluvní pokuty. Na provozování veřejné hromadné dopravy je nesporně veřejný zájem, kterým je odůvodněna i specifická úprava vztahů mezi dopravcem a cestujícím.

Ústavní soud se s žádostí o stanovisko obrátil rovněž na Ministerstvo dopravy a spojů, do jehož působnosti legislativní úprava silniční dopravy spadá.

Ministerstvo ve svém vyjádření kromě jiného uvedlo, že obecně platí, že právní vztahy vznikající při přepravě osob mezi účastníky přepravních vztahů, tj. mezi cestujícím a dopravcem, jsou upraveny občanským zákoníkem, který obsahuje pouze základní ustanovení, jež ve své obecnosti dopadají na všechny druhy dopravy. Vzhledem ke zvláštnostem jednotlivých druhů dopravy však pro úpravu přepravních práv mají zásadní význam i další právní předpisy, kterými jsou zákony, v daném případě zákon o silniční dopravě. Z hlediska účastníků přepravních vztahů mají zásadní význam rovněž přepravní řády, které jako prováděcí předpisy doplňují obecnou úpravu občanského zákoníku a zákonů o jednotlivých druzích dopravy tím, že podrobněji vymezují vztahy účastníků přepravních smluv. Přepravní řády tedy v mezích zákonných zmocnění upravují základní přepravní podmínky pro jednotlivé druhy dopravy. K uložení sankce za nezaplacení jízdného, tj. zaplacení přírážky k jízdnému, je oprávněna podle zákona o silniční dopravě pověřená osoba dopravce. Podle názoru ministerstva však nejde o zásah do rovnosti účastníků soukromoprávního vztahu, ale stát zde pouze upravuje některé povinnosti jedné ze stran, a to kogentně, aniž by tím ovlivňoval to, zda druhá strana na takto formulované podmínky smlouvy přistoupí. Ministerstvo namítá, že navrhovatel nijak konkrétně neuvádí, čím takto pojatá právní úprava zasahuje do práv chráněných Listinou, a naopak zjevně přehlíží, že přijatá právní úprava cestujícího ve skutečnosti chrání. Pokud by se totiž vycházelo důsledně z principu rovnosti vztahů a neomezeného dispozičního práva, pak by dopravce mohl neomezeně rozhodovat, za jakých podmínek bude cestující přepravovat, a podmínky přepravy by musely být vždy obsahem konkrétní smlouvy o přepravě. Tím, že dopravce vyhláší své smluvní přepravní podmínky uveřejněním jejich plného znění na místech určených pro styk s cestujícími a dále pak jejich podstatnou část zveřejňuje v přepravním řádu a ve vozidle, je cestujícímu umožněno, aby se s vyšší přírážkou k jízdnému seznámil.

Jak dále uvádí ministerstvo ve svém stanovisku k návrhu, proti pojmání smluv o přepravě uzavíraných ve veřejné linkové přepravě jako vztahů výhradně soukromoprávních hovoří skutečnost, že přepravní služby jsou jednotlivými dopravci poskytovány v režimu závazku veřejné služby k zajištění základní dopravní obslužnosti nebo ostatní dopravní obslužnosti. Smluvní přepravní vztah se děje za spoluúčasti některého veřejného rozpočtu, čímž se do něj dostává výrazný a zcela zřetelný veřejnoprávní prvek a je tudíž pochopitelné, že v této situaci právní řád obsahuje instituty, kterými lze chránit hospodaření dopravců před zcela běžným jevem, jako je neaplacení jízdného cestujícími. Ministerstvo proto zastává názor, že veřejný zájem, jehož existenci Okresní soud v Karviné zpochybňuje, je zde dán v dostatečné míře.

III.

Ústavní soud se musel především vypořádat s otázkou, zda návrh podaný Okresním soudem v Karviné je přípustný z hlediska § 66 zákona č. 182/1993 Sb., či zda existují důvody pro zastavení řízení podle § 67 zákona č. 182/1993 Sb. Zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění zákona č. 38/1995 Sb. a zákona č. 304/1997 Sb., byl totiž později novelizován zákonem č. 150/2000 Sb. ze dne 16. 5. 2000, který nabyl účinnosti dne

1. 7. 2000. Ústavní soud zjistil, že ustanovení zákona napadená návrhem byla uvedeným zákonem novelizována, i když pouze částečně, a to v některých slovech, konkrétně v § 18a odst. 1 se v návětí slovo „nebo“ nahrazuje slovem „a“, v § 18a odst. 1 písm. c) se slova „osobní údaje potřebné na vymáhání přírážky“ nahrazují slovy „prokázání totožnosti“, v § 18a odst. 2 se vkládá nové písmeno a), které zní: „a) dodržovat přepravní řád, smluvní přepravní podmínky a tarif“ a v § 18a odst. 2 písm. c) se slova „se prokázat osobními údaji potřebnými na vymáhání zaplacení přírážky“ nahrazují slovy „prokázat svoji totožnost“ a za slovo „zaplatit“ se vkládají slova „jízdné a“. Je třeba poznamenat, že uvedená novelizace v podstatě nezměnila ani obsah, ani smysl napadených ustanovení.

Okresní soud v Karviné sice navrhl zrušení těch ustanovení zákona, která byla později novelizací nepatrně pozměněna, avšak z celkové souvislosti a z odkazu na čl. 95 odst. 2 Ústavy zcela zřetelně vyplývá, že žádá o rozhodnutí o ústavnosti těch částí původního zákona, jichž má být v souzené věci skutečně použito. Vzhledem k neobvyklosti dané situace volil soud zpočátku formulaci, která není zcela adekvátní sledovanému záměru, neboť se dovolával ustanovení oddílu prvního hlavy druhé části prvního zákona č. 182/1993 Sb. o „Řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů“, jež jsou však použitelná pouze u návrhu na zrušení ustanovení zákona platného.

Později upřesnil Okresní soud v Karviné návrh tak, že pro případ nepřijatosti zrušení oněch napadených ustanovení, jež byla převzata novelizací, žádá Ústavní soud, aby na základě čl. 95 odst. 2 Ústavy ve svém rozhodnutí posoudil, zda napadená ustanovení zákona o silniční dopravě jsou z hlediska ústavnosti aplikovatelná. Dále upozorňuje na to, že obecné soudy budou rozhodovat po dobu ještě několika příštích let na základě právního stavu, který byl účinný ke dni závazku, budou tedy vycházet ze stavu před novelizací zákona. Z toho vyplývá, že závazky tehdy vzniklé budou obecnými soudy posuzovány podle právních předpisů v té době účinných, tedy dle zákona č. 111/1994 Sb., ve znění zákona č. 304/1997 Sb. Vzhledem k tomu pokládá Okresní soud v Karviné za nutné obrátit se na Ústavní soud s návrhem na posouzení ústavnosti aplikovaného zákona.

Návrh v dané věci není spojen s ústavní stížností, ale jde o přímý podnět obecného soudu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy. V tomto případě není § 66 odst. 1 ani § 67 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb. použitelný, neboť nejde o řízení o zrušení zákonů, ale o přímou aplikaci čl. 95 odst. 2 Ústavy. A limine je třeba vyjít z toho, že:

- a) Ústava je přímo aplikovatelná, nestanoví-li sama jinak,
- b) dále z toho, že dle čl. 83 Ústavy je soudním orgánem ochrany ústavnosti Ústavní soud a žádný jiný soudní orgán, tedy ani Nejvyšší soud (čl. 92 Ústavy), a tím méně pak nižší obecné soudy,
- c) konečně pak z toho, že do působnosti Ústavního soudu spadá to, co mu Ústava na kterémkoli místě svého textu svěřuje, tedy nejen pravomoci dle č. 87 Ústavy, ale i dle čl. 95 odst. 2.

Z Ústavy samé je zřejmé, že obecný soud včetně Nejvyššího soudu nesmí rozhodnout o protiústavnosti zákona. Čl. 95 odst. 1 Ústavy stanoví, že soudce obecného soudu je při rozhodování vázán zákonem a že posuzuje soulad jiného právního předpisu se zákonem. Dojde-li však k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito (tedy nikoli pouze v té době platný, ale také v té době již neplatný, avšak ještě aplikovatelný zákon), je v rozporu s ústavním zákonem, je povinen předložit věc Ústavnímu soudu (čl. 95 odst. 2 Ústavy). Z tohoto ustanovení pak Ústavní soud dovodil svou povinnost o návrhu rozhodnout.

Kdyby i Ústavní soud odmítl poskytnout obecnému soudu svým rozhodnutím o ústavnosti či protiústavnosti aplikovatelného zákona pomoc, vznikla by neřešitelná situace umělého právního vakua, protože v samotné věci okresním soudem souzené nelze od tohoto soudu požadovat, aby vyhověl požadavku žaloby na zaplacení částky určené jako postih za černou jízdu, jestliže je soud přesvědčen, že se tento postih opírá o protiústavní ustanovení zákona. Kdyby však obecný soud sám o sobě rozhodl na základě svého přesvědčení o protiústavnosti aplikovaných ustanovení, jednal by v rozporu s Ústavou. Ústava se opírá o čl. 83 a čl. 95 odst. 1 a 2, vyjadřujícím náležitost k takové koncepci kontroly ústavnosti, jež je koncentrována v jediné instituci, totiž v Ústavním soudu.

Okresnímu soudu v Karviné proto nezbylo než se řídit svou ústavní povinností (čl. 95 odst. 2 Ústavy) a předložit otázku ústavnosti aplikovatelných ustanovení zákona Ústavnímu soudu.

Pokud by Ústavní soud odmítl ústavnost napadeného ustanovení posoudit, došlo by paradoxně k zablokování rozhodovací činnosti soudů přímo a právě opomenutím Ústavního soudu samého plnit svou základní povinnost dle čl. 95 odst. 2 Ústavy. V daném případě by pak nemohl ani účastník předchozího řízení úspěšně podat ústavní stížnost, pokud by namítala protiústavnost aplikovaného zákona, protože s ústavní stížností může být spojen pouze návrh na zrušení zákona platného.

Ústavní soud dospěl k závěru, že ani výkladem zákona č. 182/1993 Sb. nelze popřít Ústavou uloženou povinnost obecných soudů obrátit se na Ústavní soud, mají-li aplikovat zákon, který pokládají za protiústavní. Jestliže Ústava jako norma nejvyšší právní síly v čl. 95 odst. 2 ukládá soudu povinnost předložit Ústavnímu

soudu každou věc, při níž „dojde k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním zákonem“, z povahy tohoto ustanovení vyplývá i důvod předložení takového návrhu Ústavnímu soudu, a tím i smysl úkolu, který má Ústavní soud řešit. Ustanovení čl. 95 odst. 2 Ústavy obsahuje implicitně povinnost Ústavního soudu poskytnout obecnému soudu svým rozhodnutím o ústavnosti či protiústavnosti zákona, jehož má být použito, pomoc, a to bez ohledu na to, zda byl zákon později pozměněn.

Argument, že Ústava nezná právo Ústavního soudu podávat závazný výklad Ústavy, je zcestný. Ústavní soud sice není oprávněn podávat závazný výklad Ústavy obecně, kdykoli a komukoli, avšak tam, kde jedná na základě své kompetence, není jeho činnost koneckonců obsahově ničím jiným, než právě závazným výkladem Ústavy. Proto, zabývá-li se z podnětu obecného soudu ústavností zákona, zabývá se i výkladem Ústavy.

Protože novelou zákona se nepatrně pozměněné znění napadených ustanovení obsahově a významově neliší od tehdejšího, shledal Ústavní soud rozhodnutí nálezem na místě i se zřetelem na to, že podobné problémy s placením přírážky k jízdě se vyskytují i na jiných místech a v pozdější době.

IV.

Po přezkoumání návrhu dospěl Ústavní soud k závěru, že nelze vyhovět návrhu na zrušení § 18a odst. 1 písm. c), § 18a odst. 2 písm. b) věty za středníkem a § 18a odst. 3 zákona o silniční dopravě, jak v petitu návrhu požaduje Okresní soud v Karviné, jestliže došlo ke změně těchto ustanovení novým zákonem. Ústavní soud proto pouze zvažil, zda ta ustanovení tehdy platného zákona, jež má Okresní soud v Karviné pro řešení konkrétního případu použít, jsou v rozporu s ústavním zákonem (čl. 95 odst. 2 Ústavy), či nikoli, a dospěl k závěru, že jde o zákonnou úpravu, která v rozporu s Ústavou není.

Především je nutné konstatovat, že navrhovatelova argumentace směřující ke zrušení napadených ustanovení zákona o silniční dopravě se opírá pouze o ustanovení čl. 1 odst. 1 Listiny, podle něhož lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Navrhovatel dochází ve svých úvahách k závěru, že zákonným zásahem státu do vztahů mezi dopravci a cestujícími dochází k nepřipustnému zvýhodnění jednoho smluvního partnera, v daném případě dopravce. Navrhovatel se v odůvodnění návrhu pouští do vymezení rozdílu mezi vztahem soukromoprávním a veřejnoprávním a na základě rozboru těchto pojmů dochází k závěru, že vztah mezi dopravcem a cestujícím je vztahem ryze soukromoprávním, do něhož může stát zasáhnout pouze v případě veřejného zájmu, o jehož existenci však v tomto případě navrhovatel pochybuje.

Smlouva o přepravě osob je upravena v § 760 a násl. občanského zákoníku. Jedná se o úpravu obecnou, jež se vztahuje na všechny druhy dopravy. Společná ustanovení ke smlouvám o přepravě uvedená v § 772 občanského zákoníku pak umožňují, aby podrobnější úprava osobní a nákladní přepravy byla stanovena zvláštními předpisy, a to zejména přepravními řády a tarify. Přeprava osob je poskytována dopravcem na základě smlouvy o přepravě, která je u hromadných dopravních prostředků uzavírána obvykle konkludentním jednáním. Vzhledem k tomu, že na provozování veřejné hromadné dopravy má pochopitelný a významem přepravy osob odůvodněný zájem i stát, reguluje některé otázky přepravy osob zákonem. Uvedený způsob regulace umožňuje státu čl. 4 odst. 1 Listiny, podle něhož povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Tuto ústavněprávní úpravu ukládání povinností navrhovatel ve svých úvahách o protiústavnosti napadených ustanovení zákona o silniční dopravě přehlíží. Přitom tato úprava je obecná a vztahuje se na povinnosti jak osob právnických, tak fyzických, a to jak ve vztazích soukromoprávních, tak veřejnoprávních. Právní řád České republiky je sice založen na dualismu veřejného a soukromého práva, toto rozlišování práva na dvě velké oblasti vycházející z klasického římského práva nelze však pojímat dogmaticky, ale s přihlédnutím k moderním tendencím vývoje práva a také k vlivu evropského komunitárního práva. V současné době není soukromé a veřejné právo odděleno „čínskou zdí“. Dochází k častějšímu a užšímu prolínání, kombinaci i vzájemnému intenzivnímu ovlivňování prvků soukromoprávních a veřejnoprávních. Základním znakem soukromého práva je rovnost subjektů, čemuž odpovídá princip smluvní volnosti s preferencí dispozitivnosti. Účastníky občanskoprávních vztahů jsou jak fyzické osoby, tak osoby právnické nebo stát. Rovnost jejich postavení znamená především, že zde není vztah podřízenosti a nadřízenosti, a to, že žádný z účastníků tohoto vztahu nemůže v zásadě jednostranným úkonem vnutit jinému nějakou povinnost. Rovnost postavení účastníků soukromoprávních vztahů nemůže však sama o sobě vyloučit stát z možnosti (nebo dokonce povinnosti) zákonem do soukromoprávního vztahu zasáhnout. Ústavněprávní regulace takový zásah státu v principu nevyklučuje, samozřejmě za předpokladu, že se jedná jednak o zásah odůvodněný veřejným zájmem, jednak o zásah přiměřený. V případě zákona o silniční dopravě nelze vytrhovat jednotlivá ustanovení z kontextu, neboť zákon jako celek neurčuje pouze povinnosti cestujícího a oprávnění dopravce, nýbrž celý je koncipován tak, aby práva a povinnosti obou stran smluvního vztahu byla zachována v určité rovnováze (viz např. § 18 zákona).

Smlouva o přepravě v městské hromadné dopravě je uzavírána konkludentním jednáním spočívajícím na straně cestujícího v nástupu do příslušného dopravního prostředku. Zvláštnost této smlouvy spočívá ve formě

úhrady ceny za přepravu, která může být paušálně zálohová (síťové jízdenky), nebo přímá (platba řidiči anebo stanovený způsob znehodnocení předem zakoupené jízdenky při nástupu do vozidla). Tím, že cestující nastoupí do dopravního prostředku, konkludentně přistupuje na celý rozsah poskytované služby. Mlčky přistupuje i na další, obecně známé vedlejší ujednání smlouvy, totiž mít u sebe platnou jízdenku a na vyzvání ji předložit ke kontrole. Pokud však cestující nezaplatí před zahájením přepravy řádně a včas jízdné, které je cenou za poskytované služby, mlčky souhlasí i s tím, že mu bude účtována smluvní pokuta stanovená a vymáhaná pověřeným pracovníkem dopravce. Použití prostředku městské hromadné dopravy tak i nadále zůstává v plné dispozici občana jako cestujícího a je na jeho úvaze, zda za takto stanovených podmínek do dopravního prostředku nastoupí a smlouvu o přepravě uzavře.

Sankce, kterou podle zákona o silniční dopravě může pověřená osoba dopravce uložit cestujícímu, který se neprokáže platným jízdním dokladem, je svou povahou smluvní sankcí za nesplnění povinnosti zaplatit jízdné za poskytované služby. Není na místě pouštět ze zřetele, že stát v daném případě nejenže zákonem uložil povinnost cestujícímu, ale na druhé straně jej stanovením horní hranice této smluvní pokuty chrání před svévolí dopravce. Výše přírážky k jízdnému totiž podle § 18a odst. 3 zákona o silniční dopravě nesmí přesáhnout 1 000 Kč. Zákon rovněž ukládá dopravci, aby výši přírážky stanovil ve svých přepravních podmínkách, které je dopravce povinen zveřejnit na místech určených pro styk s cestujícími a jejich podstatnou část rovněž v každém vozidle. Tím je zajištěno, že cestující, který se rozhodne cestovat veřejnou dopravou a tedy uzavřít s dopravcem smlouvu o přepravě, je předběžně obeznámen s jejími podmínkami. Nastoupením do vozidla je smlouva uzavřena s tím, že cestující přistoupil na podmínky dopravce, včetně výše a způsobu uložení přírážky k jízdnému.

K úvahám navrhovatele, podle něhož je dopravce schopen za současného stavu techniky zajistit přepravu tak, aby se předem vyloučily z přepravy osoby bez platné jízdenky, Ústavní soud s ohledem na stanovisko Ministerstva dopravy a spojů uvádí, že systém, na jehož základě je cestujícím umožněno nastupovat do dopravního prostředku všemi dveřmi s podmínkou, že budou mít u sebe platnou jízdenku, je ve světě obvyklý a především ve velkých městech osvědčený. Rovněž tak jsou v zahraničí obvyklé sankce v případě, že cestující u sebe platnou jízdenku nemá, ať již jsou nazývány pokutou, přírážkou nebo zvýšeným jízdným. V dnešní době při velkém počtu přepravovaných osob je již zcela nemyslitelné vracet se do dob nástupu cestujících pouze jedněmi dveřmi nebo k prodeji jízdenek ve vozidle průvodčím. Za současné přepravní kapacity veřejné dopravy by zavedení takového systému znamenalo prodloužení jízdních dob, zdržení cestujících na zastávkách a ve svých důsledcích zřejmě i kolaps celé městské hromadné dopravy ve velkých městech.

Za daného stavu věci dospěl Ústavní soud k závěru, že navrhovatel nepředložil takové argumenty, které by odůvodňovaly závěr, že § 18a odst. 1 písm. c), §18a odst. 2 písm. b) věta za středníkem a § 18a odst. 3 zákona o silniční dopravě je protiústavní, a proto návrh zamítl.

Předseda Ústavního soudu:

JUDr. Kessler v. r.

Odlišná stanoviska podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zaujali k rozhodnutí pléna soudci JUDr. Vladimír Čermák, JUDr. Miloš Holeček, JUDr. Vladimír Jurka, JUDr. Vlastimil Ševčík, JUDr. Pavel Varvařovský a JUDr. Eva Zarembová.

OPATŘENÍ ÚSTŘEDNÍCH ORGÁNŮ

9

Ministerstvo práce a sociálních věcí

oznamuje, že v souladu s § 9 odst. 1 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, v platném znění, byly u něj uloženy od 1. 1. 2001 do 31. 1. 2001 tyto kolektivní smlouvy vyššího stupně:

1. Dodatek č. 1 (ze dne 26. 1. 2001) ke kolektivní smlouvě vyššího stupně uzavřené na rok 2001 (ze dne 15. 12. 2000 na období od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2001) uzavřený mezi
Odborovým svazem pracovníků textilního – oděvního – kožedělného průmyslu Čech a Moravy
a
Asociací textilního – oděvního – kožedělného průmyslu ČR.
2. Dodatek č. 1 (ze dne 24. 1. 2001) ke kolektivní smlouvě vyššího stupně uzavřené na léta 2001 – 2002 (ze dne 30. 11. 2000 na období od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2002) uzavřený mezi
Odborovým svazem zaměstnanců sklářského, keramického, bižuterního průmyslu a porcelánu
a
Asociací sklářského a keramického průmyslu ČR.
3. Kolektivní smlouva vyššího stupně (ze dne 22. 12. 2000 na období od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2002) uzavřená mezi
Odborovým svazem KOVO
a
Českomoravskou elektrotechnickou asociací.
4. Kolektivní smlouva vyššího stupně (ze dne 30. 11. 2000 na období od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2003) uzavřená mezi
Odborovým svazem KOVO
a
Odvětvovým svazem hutnictví železa.
5. Vyšší kolektivní smlouva (ze dne 21. 11. 2000 na období od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2002) uzavřená mezi
Odborovým svazem pracovníků dopravy, silničního hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy (Sekcí silničního hospodářství)
a
Sdružením organizací Správ a údržby silnic České republiky.

Vydává a tiskne: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, pošt. schr. 10, 149 01 Praha 415, telefon (02) 792 70 11, fax (02) 795 26 03 – **Redakce:** Ministerstvo vnitra, Nad Štolou 3, pošt. schr. 21/SB, 170 34 Praha 7-Holešovice, telefon: (02) 614 32341 a 614 33502, fax (02) 614 33502 – **Administrace:** písemné objednávky předplatného, změny adres a počtu odebíraných výtisků – MORAVIAPRESS, a. s., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, telefon 0627/305 161, fax: 0627/321 417. Objednávky ve Slovenské republice přijímá a titul distribuuje Magnet-Press Slovakia, s. r. o., Teslova 12, 821 02 Bratislava, tel./fax: 00421 7 525 46 28, 525 45 59. **Roční předplatné** se stanovuje za dodávku kompletního ročníku včetně rejstříku a je od předplatitelů vybíráno formou záloh ve výši oznámené ve Sbírce zákonů. Závěrečné vyúčtování se provádí po dodání kompletního ročníku na základě počtu skutečně vydaných částek (první záloha na rok 2001 činí 3000,- Kč) – Vychází podle potřeby – **Distribuce:** celoroční předplatné i objednávky jednotlivých částek – MORAVIAPRESS, a. s., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, telefon: 0627/305 179, 305 153, fax: 0627/321 417. **Internetová prodejna:** www.sbirkyzakonu.cz – **Drobný prodej – Benešov:** HAAGER – Potřeby školní a kancelářské, Masarykovo nám. 101; **Bohumín:** ŽDB, a. s., technická knihovna, Bezručova 300; **Brno:** Vyšehrad, s. r. o., Kapucínské nám. 11, Knihkupectví M. Ženíška, Květinářská 1, M.C.DES, Cejl 76, SEVT, a. s., Česká 14; **České Budějovice:** PROSPEKTRUM, Kněžská 18, SEVT, a. s., Česká 3; **Hradec Králové:** TECHNOR, Hořícká 405; **Cheb:** EFREX, s. r. o., Karlova 31; **Chomutov:** DDD Knihkupectví – Antikvariát, Ruská 85; **Kadaň:** Knihařství – Příbíkova, J. Švermy 14; **Kladno:** eL VaN, Ke Stadionu 1953; **Klatovy:** Krameriovo knihkupectví, Klatovy 169/I.; **Liberec:** Podještědské knihkupectví, Moskevská 28; **Most:** Knihkupectví Šeříková, Ilona Růžičková, Šeříková 529/1057; **Napajedla:** Ing. Miroslav Kučefík, Svatoplukova 1282; **Olomouc:** BONUM, Ostružnická 10, Tycho, Ostružnická 3; **Ostrava:** LIBREX, Nádražní 14, Profesio, Hollarova 14, SEVT, a. s., Nádražní 29; **Pardubice:** LEJHANEK, s. r. o., Sladkovského 414, PROSPEKTRUM, nám. Republiky 1400 (objekt GRAND); **Plzeň:** ADMINA, Úslavská 2, EDICUM, Vojanova 45, Technické normy, Lábkova pav. č. 5; **Praha 1:** Dům učebnic a knih Černá Labuť, Na Pořtčí 25, FIŠER-KLEMENTINUM, Karlova 1, KANT CZ, s. r. o., Hybernská 5, LINDE Praha, a. s., Opletalova 35, Moraviapress, a. s., Na Florenci 7-9, tel.: 02/232 07 66, PROSPEKTRUM, Na Pořtčí 7; **Praha 2:** ANAG, spol. s r. o., nám. Míru 9 (Národní dům); NEWSLETTER PRAHA, Šafaříkova 11; **Praha 4:** PROSPEKTRUM, Nákupní centrum Budějovická, Olbrachtova 64, SEVT, a. s., Jihlavská 405; **Praha 5:** SEVT, a. s., E. Peškové 14; **Praha 6:** PPP – Staňková Isabela, Puškinovo nám. 17; **Praha 8:** JASIPA, Zenklova 60; **Praha 10:** Abonentní tiskový servis, Hájek 40, Uhřetěves, BMSS START, areál VÚ JAWA, V Korytech 20; **Prerov:** Knihkupectví EM-ZET, Bartošova 9; **Sokolov:** KAMA, Kalousek Milan, K. H. Borovského 22; **Šumperk:** Knihkupectví D-G, Hlavní tř. 23; **Tábor:** Milada Simonová – EMU, Budějovická 928; **Teplice:** L + N knihkupectví, Kapelní 4; **Trutnov:** Galerie ALFA, Bulharská 58; **Ústí nad Labem:** Severočeská distribuční, s. r. o., Havířská 327, tel.: 047/560 38 66, fax: 047/560 38 77; **Zábřeh:** Knihkupectví PATKA, Žižkova 45; **Žatec:** Prodejna U Pivovaru, Žižkovo nám. 76. **Distribuční podmínky předplatného:** jednotlivé částky jsou expedovány neprodleně po dodání z tiskárny. Objednávky nového předplatného jsou vyřizovány do 15 dnů a pravidelné dodávky jsou zahajovány od nejbližší částky po ověření úhrady předplatného nebo jeho zálohy. Částky vyšlé v době od zaevidování předplatného do jeho úhrady jsou doposílány jednorázově. Změny adres a počtu odebíraných výtisků jsou prováděny do 15 dnů. **Reklama:** informace na tel. čísle 0627/305 168. V písemném styku vždy uvádějte IČO (právnícká osoba), rodné číslo (fyzická osoba). **Podávání novinových zásilek** povoleno Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Jižní Morava Ředitelství v Brně č. j. P/2-4463/95 ze dne 8. 11. 1995.